

**ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ДО ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ**

Зюбін О.С.

2315 радіотехнічний батальйон

На Сході України триває Антитерористична операція. Тривалий час військовослужбовці перебувають під колосальним психологічним навантаженням, тому сьогодні дуже актуально стає проблема вдосконалення психологічної підготовки військовослужбовців. Вироблення та озброєння

кожного військового простим та зрозумілим арсеналом практичних психологічних знань та навичок, проведення «психологічних щеплень» для ефективного ведення бойових дій – найважливіше завдання. Неможливо в кожний взводний опорний пункт призначити фахівця – психолога. Тому до проблематики навчання надання первинної психологічної допомоги треба підходити як до навчання надання первинної медичної допомоги пораненому.

У Збройних Силах України починаючи з 2012 року створено систему психологічної підготовки, яка організована такими основними керівними документами:

1. Наказ № 240 Начальника Генерального Штабу Збройних Сил України від 16.11.2012 року, «Про впровадження психологічної підготовки особового складу в навчальний процес підготовки органів управління та військ (сил)»;

2. Концепція впровадження психологічної підготовки у Збройних Силах України від 7.12.2012 року, затверджена Заступником начальника Генерального штабу Збройних Сил України;

3. Стандарт підготовки І–СТ-4, Індивідуальна підготовка військовослужбовця з психологічної підготовки;

У цих керівних документах визначено, що засобами психологічної підготовки є: загальний процес бойової підготовки військ та його основні складові – вогнева, технічна, фізична, спеціальна, медична підготовка та ін.; заняття на тренажерах, у спеціально обладнаних класах, смугах, у центрах психологічної підготовки.

Способи психологічної підготовки залежать від конкретної мети та матеріальної бази, специфічних вимог до підготовки особового складу конкретного виду та роду Збройних Сил, специфіки виконання завдань.

Способи психологічної підготовки знаходять своє відображення в основних методах, які поділяють на вербальні та практичні.

Вербальні методи умовно складаються з методу переконання, методу навіювання та психологічного консультування військовослужбовців.

Практичні методи вбирають в себе моделювання психологічних факторів бою, психологічні вправи і тренування, метод аварійних ситуацій, метод стресових впливів, метод вольової регуляції.

Формами психологічної підготовки особового складу до бойових дій є: психологічна просвіта – систематичне та організоване розповсюдження серед військовослужбовців психологічної інформації з метою формування у них розуміння закономірностей функціонування людської психіки і поведінки людей в екстремальних умовах бойової обстановки, знання шляхів і способів управління можливостями власної психіки та надання психологічної допомоги іншим військовослужбовцям;

заняття з предметів бойової підготовки, орієнтованих на розвиток необхідних психологічних якостей та станів;

спеціальні форми: психотренінги, прийоми психологічної саморегуляції тощо.

Залежно від цільових установок та ступеня охоплення особового складу розрізняють загальну, спеціальну та цільову психологічну підготовку.

Загальна психологічна підготовка призначена формувати і удосконалювати єдині для всіх військовослужбовців психологічні якості згідно з вимогами сучасної війни.

Вона спирається на формування та розвиток політичної свідомості воїна, патріотизму, волі до перемоги та впевненості в ній, бойової активності та готовності до самопожертви. Загальна підготовка єдина для всіх видів Збройних Сил та родів військ.

Виконання завдань загальної психологічної підготовки досягається формуванням у військовослужбовців визначеної мотивації, спрямовується на навчання їх прийомам емоційно-вольової мобілізації, зняття негативних психічних станів, методам надання собі і товаришам по службі першої психологічної допомоги, способам виживання в екстремальних умовах, згуртування, злагодження, підвищення соціально-психологічної сумісності та стійкості військових підрозділів.

Спеціальна психологічна підготовка організується з метою розвитку специфічних військово-професійних якостей військовослужбовців відповідного роду військ (сил), напрацювання високої бойової активності та психологічної стійкості, навичок поведінки в екстремальних умовах.

Значна частина завдань спеціальної психологічної підготовки вирішується в процесі стрільб, пусків ракет, проведення тренувань та навчань в умовах, максимально наближених до бойових з метою розвитку у військовослужбовців сприяння професійної уваги, професійної пам'яті, здатності протистояти стресорам, характерним для конкретного роду військ.

Цільова психологічна підготовка проводиться в інтересах адаптації психіки військовослужбовця до умов виконання конкретного бойового завдання, формування бойового психічного стану, напрацювання чіткої внутрішньої установки на підготовку до конкретного бою. Вона проводиться в комплексі з тактичною (тактико-спеціальною) підготовкою особового складу.

На нашу думку, заходи загальної психологічної підготовки повинні здійснюватися під час проходження загальної військової навчальної зборів за програмою первинної військової підготовки, в умовах навчального підрозділу, та строк таких зборів має складати не менше трьох місяців, під час яких військовий повинний здобути знання та навички з технічної, тактичної, медичної та психологічної підготовок. Первинна загальної військової підготовка має проходити за програмою навчання стрільця та більша частина навчального часу повинна бути практичною. Крім того, ми вважаємо, що навчання за програмою первинної підготовки мають проходити всі громадяни, які вирішили пов'язати життя з збройними силами, вона має бути універсальною для солдат строкової служби, військовослужбовців військової служби за контрактом, курсантів Вищих навчальних закладів та військовослужбовців військової служби резерву.

Система психологічних тренінгів має бути стандартизована у всіх навчальних підрозділах Збройних Сил України, а результати навчання курсантів мають відображатися в загальній рейтинговій таблиці. Підсумки навчальної діяльності за програмою загальновійськової підготовки мають виглядати як місце в рейтингу. Елемент змагання має бути присутнім на всіх етапах навчання, в складі підрозділу, в навчального закладу та обов'язково особистий.

Після прибуття до частини за кожним випускником навчального підрозділу необхідно на строк до шести місяців призначити досвідченого наставника для практичного опанування озброєння саме цієї частини та проведення заходів спеціальної психологічної підготовки. Після завершення програми фахової підготовки – військовий має скласти іспит, де до теоретичних знань та практичних навичок необхідно показати знання історії частини та її бойовий шлях. У разі вдалого складання в урочистій обстановці командир частини вручить йому знак приналежності до військовій частині. Такий захід виховує у військовослужбовця почуття гідності та покладе на нього відповідальність за честь частини та честь всіх військових, які служили та будуть служити в цій частині.

Усі ці попередні заходи дуже важливі, вони необхідні в житті молодого солдата для його успішної соціалізації у військовому колективі.

Окремо треба планувати та здійснювати загальну та цільову психологічну підготовку офіцерів та сержантів, в їхньому навчанні більша увага має приділятися вдосконаленню психологічної готовності, розвитку навичок управління підрозділом, формування позитивного психологічного клімату колективу, проведення психологічної профілактики і допомоги підлеглим подолання психічної кризи.

Особливого значення набуває особистість командира військового підрозділу. Професійна некомпетентність офіцера, відсутність практичного бойового досвіду, або особиста невпевненість командира, провокують у підлеглих настання страху на полі бою.

Досвід АТО приносить в життя такі нові категорії – «побратими», «рядові війни» – причому цей вислів стосується членів колективу від солдата до командира роти, а в деяких підрозділах до командира батальйону. У цих колективах діє правило – «роби як я».

Авторитет безпосереднього командира, його близькість, відкритість до підлеглих, зрозумілість команд та дій, легітимність мають велике значення та позитивно впливають на дії підлеглих.

Першою умовою високого морального духу підрозділу є довіра підлеглих до командира. Вона формується в той час, коли командир перебуває з підлеглими в районі виконання завдань, коли солдат бачить та чує командира, якому вірить.

Діяльність командира щодо формування психологічного клімату колективу, моральної атмосфери винятково важливі. Стійкість бійця до несприятливих впливів бойової обстановки підвищується в згуртованому,

спрямованому до перемоги військовому колективі, який підтримує і схвалює прояви мужності, сміливості і засуджує боягузтво, недисциплінованість, тим самим постійно мобілізує воїнів у бойовій обстановці. У такому підрозділі складається механізм колективно-групової поведінки, завдяки якому кожному військовослужбовцю прищеплюються цінності колективу, які стають цінністю особистості.

Таким чином, під час навчання офіцерів та сержантів, система психологічної підготовки військовослужбовців до ведення бойових дій має потенціал розвитку, у реалізації якого провідну роль грає особистість командир його службова діяльність.